

Чижевський Борис Григорович,
кандидат педагогічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу економіки та управління
загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України,
Заслужений працівник освіти України,
Державний службовець 3-го рангу.
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>
chyzhevskiyi.bg@gmail.com

НАУКУ В УКРАЇНІ ТВОРЯТЬ ОСОБИСТОСТІ

У непростих економічних, соціальних умовах становлення та розвитку держави Україна, в період війни та воєнного стану особливо актуальною є роль творчої обдарованої особистості в розробці, апробації, практичному втіленні та реалізації наукових ідей. Такою творчою, обдарованою, талановитою, глибокою особистістю є Петро Петрович Кононенко як науковець, народний та міжнародний академік, доктор філологічних наук, професор, філософ, громадський діяч, письменник, поет, прозаїк, драматург, щирий співбесідник, переконливий оратор, літературознавець, визначний українознавець, неперевершений шахматист, люблячий батько, чуйний чоловік, вірний друг, цілеспрямований фахівець-професіонал, невтомний керівник - майстер своєї справи як під час виконання завдань загальнодержавного значення у сфері науки, освіти, інновацій та інтелектуальної власності, у роботі, непростих, нестандартних ситуаціях, так і у дружній, неформальній обстановці, в особистому житті.

Неоціниме значення має особлива сфера інтересів, життєдіяльності та життєтворчості П.П. Кононенка - це системне реформування освіти в Україні та українському зарубіжжі. Петро Петрович є безпосереднім учасником розробки проектів законів у сфері науки і освіти 1990 – 2014 років, Комплексної програми пошуку, навчання і виховання обдарованих дітей та молоді, “Творча обдарованість” (1990-1992), проектів положень про гімназію, ліцей, за його

безпосередньою участю було засновано Український гуманітарний ліцей, він також був ініціатором, ідеологом створення та директором Національного науково-дослідного інституту українознавства. Уважно ставився до розробок концепцій, програм, проектів з проблем духовності та моралі, утвердження, розвитку та поширення української мови, забезпечення навчання українською мовою представників національних меншин України, захисту інтересів українців.

Не втратили своєї актуальності авторські інноваційні програми і підручники видатного науковця з проблем українознавства, школи-родини, філології, дієві проекти підготовки та перепідготовки педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників. Цінною, інноваційною та новаторською є його Концепція навчально-виховного процесу, школи демократичної, правової, гуманної, народної.

У 1989 році у непростих політичних умовах, при наявності постійного та системного супротиву, проявивши неперевершену мудрість, цілеспрямованість, наполегливість, переконливість, працьовитість та силу волі Петро Петрович засновує Міжнародну асоціацію українознавства, а на її основі у 1992 р. створює Інститут українознавства на базі Київського університету імені Тараса Шевченка. До творення першого в Україні навчально-наукового українознавчого центру автором ідеї були залучені також інші знані науковці: Ю.Сергєєв, В.Мельник, П.Хропко, Ф.Кислий, Л.Токар, О.Таланчук, В.Сергійчук, С.Наливайко, Т.Кононенко, О.Семашко, Р.Дяків та ін. Водночас усебічної підтримки розвитку Інституту надавали члени його Піклувальної ради: О.Гончар, Б.Патон, Д.Павличко, Б.Олійник, І.Юхновський, Г.Удовенко, Ю.Мушкетик.

У 2000 р. Прем'єр-міністр України Віктор Ющенко підтримав ідею Петра Петровича та підписав Постанову Кабінету Міністрів України про надання установі статусу Науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки України. Тобто, ним було підготовлено та забезпечено прийняття на політичному і загальнодержавному рівнях пропозиції Міністерства освіти і науки України та Київського національного університету імені Тараса

Шевченка, за погодженням із Міністерством фінансів України, Міністерством економіки України, Міністерством юстиції України та Київською міською державною адміністрацією, щодо утворення в м. Києві Науково-дослідного інституту українознавства на базі Інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Було встановлено, що Науково-дослідний інститут українознавства перебуватиме у сфері управління Міністерства освіти і науки України.

Кабінетом Міністрів України були також визначені для виконання такі пріоритетні завдання для Науково-дослідного інституту українознавства: розвиток філософії, методології, теорії, історії та практики українознавства; розробка та впровадження інноваційних технологій; підготовка кадрів; координація роботи центрів українознавства.

Дане рішення схвально сприйняли керівники регіонів та укладали угоди про співпрацю із Інститутом, що сприяло поширенню ідей українознавства в суверенній, соборній, демократичній, соціальній державі та здобуттю позитивного наукового, освітнього результату.

Сьогодні Науково-дослідний інститут українознавства Міністерства освіти і науки України - всесвітньовідома наукова інституція України, до компетенції якої належить розробка концепції українознавства як комплексу наукових досліджень, вибудованих на міждисциплінарній основі, що вивчає Україну, українців і українськість у досвіді спільнотного культуротворення, впровадження здобутків українознавства в освітню практику, а також співпраця з українознавчими центрами й інституціями усієї України та багатьох країн світу.

І в даний час науковцями та освітянами враховується та розвивають те, що Кононенко П.П. на основі багатоманітного вітчизняного й зарубіжного матеріалу вперше здійснив дослідження, системно висвітлив та впровадив ідеї українознавства як для України, так і для світового українства. Від праджерел і праепох - трипільської, черняхівської, празько-корчацької, києво-руської культур, козацької доби до сучасності - такі сфери розкриття автором сутності та взаємозв'язку найголовніших центрів українознавства: Україна - етнос, -

природа (екологія), - мова, - нація, - родина, - держава, - культура (релігія, філософія, мистецтво, право, художня словесність), Україна в міжнародних відносинах, Україна - ментальність, доля; Україна - історична місія. Розроблена професором Кононенком наукова Концепція українознавства як наукової та освітньої системи була схвалена учасниками Міжнародних конгресів з 36 країн, визначила Програму вивчення та розвитку українознавства не лише в Україні, а й на всьому світовому просторі як новий напрямок в науці й освіті. Титанічними, дипломатичними, організаторськими зусиллями Петра Петровича вдалося утвердити українознавство як інтегративну науку та філософію освіти, навчання, виховання та розвитку творчої обдарованої особистості як в Україні, так і у міжнародному співтоваристві.

Точкою опори в творчій науково-освітній, інтелектуальній, управлінській діяльності Кононенка П.П. була єдність батьківської опіки, Материнської любові, настанови, турботи і захисту, родинних цінностей, а також багатой, неповторної, героїчної історії УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

Благодатні та духовно-моральні зерна українознавства посіяні Петром Петровичем на плідючій українській ниві проросли пишними врожайними ланами і пробили асфальт та залізобетон космополітизму, антиукраїнства, українофобства.

Його праці, підручники детально вивчали і вивчають старшокласники та вчителі загальноосвітніх, спеціалізованих шкіл, гімназій, колегіумів, ліцеїв, студенти закладів вищої освіти, науковці, а також усі ті, хто цікавиться питаннями минулого і сучасного, шляхів відродження Української держави, нації, народу, культури, мови, міжнародної ролі України в розвитку європейської та світової цивілізацій.

Під керівництвом Петра Петровича Інститут став не тільки духовним, науково-освітнім, інтелектуальним, а й організаційним, методичним та інформаційним центром. Тисячі педагогічних працівників пройшли навчання та курсову перепідготовку з філософії освіти, теорії, методики і практики українознавства та знайшли учителів, наставників, друзів, соратників, а також

опору, підтримку, впевненість в епоху непопулярних рішень, нестабільності, змін, перетворень, реформації.

Велику увагу Кононенко П.П. надавав поширенню філософії та ідей українознавства як в Україні, та і за кордоном. Він був активним учасником Міжнародних та Всеукраїнських симпозіумів, конференцій, семінарів. Відомі непоодинокі випадки коли в один і той же день науковець виступав з розширеними доповідями на 2-3 конференціях не повторюючись і не дублюючи зміст своїх попередніх повідомлень. Багато часу вчений приділяв безпосередньому спілкуванню із Народними депутатами України, державними діячами, політиками, студентами, учнями та їхніми батьками, своїми земляками.

Надзвичайно важливими були, організовані за наполегливою ініціативою Петра Петровича, Всеукраїнські та Міжнародні конкурси з українознавства для учнів які проводилися у формі інтелектуальних змагань та під час яких учасники мали можливість виявити себе, розкрити свій творчий, дослідницький, інтелектуальний та науковий потенціал, поспілкуватися з ровесниками, з колегами, з відомими вченими-українознавцями. Це сприяло системному залученню учнів та учителів до пошукової науково-дослідної роботи у сфері українознавства, історії, мови та глибшому розкриттю здібностей школярів, вихованню творчої, національно свідомої молоді, а також спонукало учнівську молодь пізнати себе в контексті неперевершеної історії українського народу.

Варто також відмітити те, що Петро Петрович був ініціатором і організатором науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів з проблем науки, освіти, навчання і виховання у всіх куточках України, особливо тепло та велично проходили науково-інтелектуальні десанти на батьківщині науковця.

Його неповторні наукові ідеї постійно осмислюються науково-освітньою спільнотою, а оригінальні праці надруковані українською, англійською, грузинською, болгарською, іспанською, німецькою, польською, російською, хорватською та ін. мовами.

Петро Петрович вболівав за свою справу і прикладав максимум зусиль для вирішення стратегічних, нагальних проблем науки і освіти, попередження та

ліквідації конфліктних ситуацій, захисту прав науковців, освітян, студентів і учнів. Наприклад, коли на початку 90-х років XX сторіччя стало під загрозою закриття Українського гуманітарного ліцею, за його безпосередньою участю та сприянням було підписано спільний наказ керівництва Міністерства народної освіти України, м. Києва, Ленінського району м. Києва та Київського національного університету імені Тараса Шевченка щодо статусу та подальшого розвитку закладу освіти для талановитих та творчо обдарованих учнів Європейської столиці – м. Києва. Було знайдено та реалізоване єдино правильне політичне, юридичне та концептуальне рішення. Під його науковим керівництвом та патронатом Ліцей став успішним, авторитетним закладом освіти з позитивним іміджем і авторитетом та відомим далеко за межами України.

Варто також відзначити активну участь Кононенка П.П. в роботі Всеукраїнського Педагогічного Товариства імені Григорія Ващенка - всеукраїнської громадської організації, яка об'єднує освітян (вчителів, викладачів і вихователів), а також інших громадян, що уболівають за розвиток української національної освіти.

Таку колосальну, масштабну, різноаспектну та багатогранну роботу могла провести тільки духовно багата, морально чиста, інтелектуально витончена, інтелігентно вишукана, фізично та всебічно здорова, гармонійна і всебічно розвинута творча талановита особистість.

Внесок та копітка щоденна праця Кононенка П.П. у створенні Інституту українознавства та розвиток науки, освіти, українознавства як стратегічно важливої науки, навчальної дисципліни й ідеології Української держави схвально сприймалися на політичному, законодавчому, загальнодержавному, науково-освітньому рівнях.

Вірний, палкий та відданий син УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ Петро Петрович Кононенко своєю щоденною копіткою, інтенсивною, непосильною для рядової людини творчою та праведною, щиросердною працею загальнодержавної ваги та світового значення, інноваційними концепціями, а також науково вагомими та практично значущими роботами для сьогодення і

майбутнього довів, що Він заслуговує найвищої Державної нагороди – присвоєння звання Героя України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Історія українознавства : навч. посіб. / [П. П. Кононенко та ін.] ; за ред. П. П. Кононенка. — Київ : Академвидав, 2011. — 508, [2] с. — (Альма-матер). — Бібліогр.: с. 492-508.
2. Кононенко П. П. Концепційні основи програми національно-державницького виховання / Петро Кононенко, Тарас Кононенко ; М-во освіти і науки України, НДІ українознавства, Т-во «Знання» України, Центр «Українознавства». — Київ : Т-во «Знання» України, 2007. — 71 с. — (Бібліотека українознавця).
3. Кононенко П. П. Національна ідея, нація, націоналізм / П. П. Кононенко ; НДІ українознавства, Міжрегіон. акад. упр. персоналом. — Київ : [Міленіум], 2006. — 357 с.
4. Кононенко П. П. Творець «Книги буття українського народу» : [доп., виголошені на Міжнар. семінарі «Діячі науки і культури Росії з України» до 190-річчя М. І. Костомарова] / П. П. Кононенко, Т. П. Кононенко, А. Ю. Пономаренко ; М-во освіти і науки України, НДІ українознавства. - Київ : НДІУ, 2007. - 39 с.
5. Кононенко П. П. Україна у нас одна / Петро Кононенко, Тарас Кононенко. — Київ : УАІД «Рада», 2012. — 328, [1] с. : табл. — (Українознавство).
6. Кононенко П. П. Українознавство : конспект лекцій / П. П. Кононенко, А. Ю. Пономаренко ; Міжрегіон. акад. упр. персоналом (МАУП). — Київ, 2005. — 383, [2] с. : іл., табл.
7. Кононенко П. П. Українознавство : підруч. для вищ. навч. закл. / П. П. Кононенко ; М-во освіти і науки України, НДІ українознавства. — Київ : Міленіум, 2006. — 869 с. : іл., табл.
8. Кононенко П. П. Українознавство ХХІ століття: проблеми методології і шляхи їх розв'язання / П. П. Кононенко, Т. П. Кононенко ; М-во освіти і науки України, НДІ українознавства. — Київ : НДІУ, 2008. — 39, [1] с.
9. Кононенко П. П. Українознавство – наука любові, етики, життєтворчості : зб. наук. пр. / НДІ українознавства ; [упоряд. : А. Ю. Пономаренко, О. Б. Ярошинський]. — Львів : Сполом, 2006. — 457 с.
10. Кононенко П. П. Українська освіта у світовому часопросторі / Петро Кононенко, Тарас Кононенко ; М-во освіти і науки, НДІ українознавства, Т-во «Знання» України, Центр «Українознавства». — Київ : Т-во «Знання» України, 2007. — 591 с. : іл., табл.
11. Кононенко П.П. Українознавство як філософія навчання і виховання. / Філософія освіти в сучасній Україні: Матеріали Всеукраїнської науково-

практичної конференції “Філософія сучасної освіти та стан її розробки в Україні”. – 1-3 лютого 1996 року. – К.: ІЗМН, 1997. - с. 65 - 72

12. Постанова Кабінету Міністрів України “Про утворення Науково-дослідного інституту Українознавства” - 21 червня 2000 року № 1003.